

A romák és a travellerek jogai 13 európai országban: Szempontok a 2024-es romafelmérésből

—

Összefoglaló

A kiadvány angol nyelven készült. Az FRA nem vállal felelősséget a más nyelvű fordítások minőségéért.

© Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, 2025

A sokszorosítás a forrás feltüntetésével engedélyezett.

Az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének szerzői joga alá nem tartozó képek vagy egyéb anyagok felhasználásához vagy sokszorosításához közvetlenül a szerzői jog jogosultjától kell engedélyt beszerezni.

Sem az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, sem az ügynökség nevében eljáró személyek nem felelősek a következő információk esetleges felhasználásáért.

Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2025

FRA – AZ EURÓPAI UNIÓ ALAPJOGI ÜGYNÖKSÉGE

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Bécs – Ausztria

Tel.: +43 158030-0 – Fax: +43 158030-699

fra.europa.eu

[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)

[instagram.com/fundamental.rights](https://www.instagram.com/fundamental.rights)

[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)

[youtube.com/EUAgencyFRA](https://www.youtube.com/EUAgencyFRA)

[x.com/EURightsAgency](https://www.x.com/EURightsAgency)

Tartalomjegyzék

Miért van szükség erre a felmérésre?.....	4
Kellenek az adatok: az uniós roma keretprogram nyomon követése	6
A jelentés	7
Fő megállapítások	10
A romákkal szembeni, származás miatti hátrányos megkülönböztetés továbbra is magas.....	14
Kevesebb roma él szegénységben, de még így is négyszer annyian, mint az EU-27 általános népességében	16
A rendőrség és a jogrendszer iránti bizalom javulása ellenére a romák a ténylegesnél ritkábban jelentik be a hátrányos megkülönböztetést és a zaklatást	18
Több roma gyermeket íratnak be koragyermekkorai nevelésbe, de a szegregáció és a megkülönböztetés megmaradt	20
Több roma végez fizetett munkát, de a nemek közötti egyenlőtlenség és a megkülönböztetés is nőtt	22
A várható élettartam terén csökkent a különbség a romák és az általános népesség között	24
A romák lakáskörülményei javulnak.....	26
Következtetések.....	28

Miért van szükség erre a felmérésre?

A 2024-es romafelmérés összehasonlítható adatokkal szolgál a hátrányos megkülönböztetés elleni, rasszizmus elleni és az egyenlőségről szóló uniós és nemzeti jogszabályok és szakpolitikák (köztük a szegénység csökkentésére és a társadalmi befogadásra irányuló szakpolitikák) tényleges hatásáról a romákra/travellerekre (*Travellers*) mint a jogosultak kiválasztott csoportjára. Egyes uniós tagállamok esetében az adatok lehetővé teszik a tendenciák időbeli elemzését. Ebből kiderül, hogy az EU és tagállamai hogyan tesznek eleget az alapvető jogokra vonatkozó jogi kötelezettségeiknek – amint azt az Európai Unióról szóló szerződés, az Európai Unió működéséről szóló szerződés és az [Európai Unió Alapjogi Chartája](#) garantálja – a romák/travellerek tekintetében.

Az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének (FRA) felméréseiből származó korábbi megállapítások arra utalnak, hogy a romák és travellerek az EU területén nemcsak az alapvető jogaik közvetlen megsértéseit szenvedik el – ideértve a hátrányos megkülönböztetést, a szegregációt és a gyűlöletből fakadó zaklatást és erőszakot – , hanem a törvény által védett jogaik közvetett megsértéseit is. Ezt mutatja, hogy az oktatás, a foglalkoztatás, az egészségügy és a lakhatás terén elért eredményeik legfontosabb mutatóit tekintve számottevő különbség van a romák/travellerek és az általános népesség között.

A megkülönböztetésmentesség elve az uniós jog alapelve. Az [Európai Unióról szóló szerződés](#) ⁽¹⁾ 2. és 6. cikke kifejezetten elismeri, hogy az egyenlőség és a megkülönböztetésmentesség az uniós közegben alapvető érték.

A Lisszaboni Szerződés 2009-ben horizontális rendelkezést vezetett be azzal a céllal, hogy a megkülönböztetés elleni küzdelmet az összes uniós szakpolitika és intézkedés szerves részévé tegye ([az Európai Unió működéséről szóló szerződés 10. cikke](#)) ⁽²⁾. Ez a jog az [Alapjogi Charta](#) 21. cikkében is szerepel, amely kimondja, hogy „Tilos minden megkülönböztetés, így különösen a nem, faj, szín, etnikai vagy társadalmi származás, genetikai tulajdonság, nyelv, vallás vagy meggyőződés, politikai vagy más vélemény, nemzeti kisebbséghez tartozás, vagyoni helyzet, születés, fogyatékoság, kor vagy szexuális irányultság alapján történő megkülönböztetés” ⁽³⁾. A tagállamok megfelelő hatóságai az uniós jog végrehajtásakor kötelesek tiszteletben tartani az Alapjogi Chartát.

Az EU elismeri, hogy a tagállamokban élő romák közül sokan még mindig marginalizáltak, és hátrányos megkülönböztetésnek, cigányellenességnek és társadalmi-gazdasági kirekesztésnek vannak kitéve. Az alapvető jogaik az élet számos területén kerülnek veszélybe ⁽⁴⁾. Az FRA megállapításai megbízható statisztikai adatok alapján 2008 óta

következetesen bizonyítják ezt. Az FRA 2008-as ⁽⁵⁾, 2011-es ⁽⁶⁾, 2016-os ⁽⁷⁾, 2019-es ⁽⁸⁾ és 2021-es ⁽⁹⁾ felmérésének eredményei azt mutatják, hogy az uniós és tagállami erőfeszítésekkel korlátozott és egyenetlen előrehaladást sikerült elérni a romák alapvető jogokhoz való hozzáférése terén.

Az Európai Bizottság 2020-as közleménye meghatározta [a romák egyenlőségének, társadalmi befogadásának és részvételének előmozdítását célzó uniós stratégiai keretrendszert egészen 2030-ig](#), hogy előremozdítsa az egyenlőséget, a társadalmi-gazdasági befogadást és a romák hathatós részvételét ⁽¹⁰⁾. A közlemény négy célkitűzésre helyezte a hangsúlyt az oktatáshoz való joggal (az [Alapjogi Charta](#) 14. cikke), a foglalkoztatáshoz való joggal (az álláskeresés és a munkavállalás szabadságaként értve) (a [Charta](#) 15. cikke), a lakhatáshoz való joggal (különösen a lakástámogatáshoz való jog) (a [Charta](#) 34. cikke) és az egészségügyi ellátás igénybevételéhez való joggal (a [Charta](#) 35. cikke) kapcsolatban. Felkérte az FRA-t, hogy rendszeresen gyűjtsön és közöljön adatokat és háttér-információkat a romák tagállami integrációjáról. Egy évvel később a [a romák egyenlőségéről, társadalmi befogadásáról és részvételéről szóló, 2021-es tanácsi ajánlás](#) ⁽¹¹⁾ arra hívta fel a tagállamokat, hogy használják a mutatók portfólióját ⁽¹²⁾, az FRA, a Bizottság és a tagállamok által közösen kidolgozott nyomon követési keretet.

A romák kirekesztésével és nélkülözésével foglalkozó, uniós szintű szakpolitikákat [a romák egyenlőségének, társadalmi befogadásának és részvételének előmozdítását célzó uniós stratégiai keretrendszer](#) (a továbbiakban az uniós roma keretprogram) határozza meg. A keretprogram uniós szinten hét célkitűzést határoz meg a 2030-ig tartó időszakra. A célkitűzések közül három általánosan vonatkozik az egyenlőségre, a befogadásra és a részvételre. A másik négy ágazati célkitűzés az oktatás, a foglalkoztatás, a lakhatás és az egészségügy területén. E célkitűzések hatékony megvalósítása érdekében biztosítani kell, hogy a haladás mérhető legyen ⁽¹³⁾.

A 2020-as közlemény az [uniós roma keretprogramot](#) az egyenlőségközpontú Unió felépítésének kontextusába helyezi. Kifejezetten hivatkozik az [Európai Unióról szóló szerződésben](#) (2. cikk és 3. cikk (3) bekezdése), az [Európai Unió működéséről szóló szerződésben](#) (8., 10., 19. cikk és 67. cikk (3) bekezdése), az [Alapjogi Chartában](#) (20. és 21. cikk) ⁽¹⁴⁾ és a másodlagos uniós jogszabályokban, például a faji egyenlőségről szóló 2000/43/EK irányelvben ⁽¹⁵⁾ meghatározott megkülönböztetésmentesség és egyenlőség általános elvére. A keret elvei és céljai a [szociális jogok európai pillérének](#) ⁽¹⁶⁾ is megfelelnek.

Az [uniós roma keretprogram](#) tükrözi az Egyesült Nemzetek [fenntartható fejlődési céljait](#) (FFC) és ezek átfogó elvét, miszerint „senkit nem hagyunk hátra” ⁽¹⁷⁾. A romák helyzetének javításával az EU előrehaladást ér el a fenntartható fejlődési célok

megvalósításában. A fenntartható fejlődési célok közül az 1. és 2. (a szegénység és az éhezés csökkentése), a 3. és 4. (az egészség és jóllét támogatása, valamint a színvonalas oktatás támogatása mindenki számára), a 6. és 7. (a tiszta vízhez, a megfelelő higiénias létesítményekhez, valamint a megfizethető és tiszta energiához való hozzáférés), a 10. és 11. (az országokon belüli és országok közötti egyenlőtlenségek csökkentése, valamint befogadó és fenntartható városok és közösségek fejlesztése) és a 16. (békés társadalmak, az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés mindenki számára, és hatékony, elszámoltatható és befogadó intézmények) különösen fontos belépési pontok ⁽¹⁸⁾.

Az FRA a „roma” kifejezést gyűjtőfogalomként használja, amelybe beletartoznak a roma, szintó, kale, romnicsele, beás/rudari, balkáni egyiptomi népcsoportok, keleti csoportok (dom, lom, és abdál), travellerek, jénis, nomád életmódot folytató csoportok tagjai, a „*Gens du voyage*” közigazgatási megnevezés alá tartozók, és a magukat cigánynak valló emberek ⁽¹⁹⁾. Ez összhangban van az Európai Bizottság gyakorlatával, és igazodik az Európa Tanács definíciójához. Az FRA az Európa Tanácshoz hasonlóan megfelelő esetben kiegészíti ezt a „travellerek” kifejezéssel, hogy kiemelje a kifejezetten őket érintő intézkedéseket.

Kellenek az adatok: az uniós roma keretprogram nyomon követése

Az FRA megbízatása, hogy az alapvető jogok területén segítségnyújtást és szakértelmet biztosítson az EU-ban. Ennek egyik módja, hogy az alapvető jogokról releváns, objektív, megbízható és összehasonlítható információkat és adatokat nyújt az uniós intézmények és a tagállamok számára ⁽²⁰⁾. Az [uniós roma keretprogram](#) szintén azt írja elő, hogy az ügynökség végezzen rendszeres romafelmérést a 2020-as, 2024-es és 2028-as évekre vonatkozóan, hogy biztosítsa a szükséges adatokat a kiinduló, a félidős és a végső eredményekhez, tükrözve a romák helyzetében történt bármely változást.

Az FRA 2024-ben a romákkal/travellerekkel foglalkozó felmérést indított 10 tagállamban (Bulgária, Csehország, Franciaország, Görögország, Írország, Magyarország, Olaszország, Portugália, Románia és Spanyolország) és három csatlakozásra váró országban (Albánia, Észak-Macedónia és Szerbia).

A felmérésben részt vevő országok mindegyike szerepelt az FRA előző felméréseiben is (az európai kisebbségekkel és megkülönböztetéssel kapcsolatos második felmérés (EU-MIDIS II) 2016-ban, a romák és travellerek körében végzett 2019-es felmérés és a 2021-es romafelmérés), Albánia kivételével, és mindegyikben kellően nagy létszámú

roma/traveller népesség él. Albánia, Észak-Macedónia és Szerbia az Unión kívüli országgként került bele a felmérésbe, tükrözve az FRA igazgatótanácsában betöltött megfigyelői szerepüket, és tekintettel arra, hogy jelentős roma népességgel rendelkeznek. A 2024-es romafelmérésben szereplő országok az EU becsült roma/traveller népességének 86%-át és a becsült európai roma/traveller népesség 54%-át fedik le ⁽²¹⁾.

A felmérés célja az volt, hogy adatokkal szolgáljon az [uniós roma keretprogram](#) címsorának kitöltéséhez, és másodlagos mutatókat biztosítson a keretprogram nyomon követéséhez való használatra. A módszertant és az alkalmazott kérdőívet tekintve a felmérés igazodik a 2021-es romafelméréshez, valamint az FRA korábbi romafelméréseihez (EU-MIDIS II, a romákkal és travellerekkel foglalkozó felmérés), ami lehetővé teszi a fő mutatók tendenciáinak elemzését. Ez segíteni fogja a tagállamokat abban, hogy a nemzeti roma keretprogramjaikban célzottabb intézkedéseket dolgozzanak ki, és értékeln tudják a célkitűzéseik megvalósítását. A jelenlegi felmérés adatokat biztosít annak megítéléséhez, hogy az [uniós roma keretprogram](#) végrehajtásának félidejére hogyan változott a romák/travellerek helyzete.

A jelentés

A jelentés fő célja, hogy **bizonyítékokkal szolgáljon a romák/travellerek alapvető jogainak gyakorlásáról** a kiválasztott európai országokban, és **adatokat biztosítson az [uniós roma keretprogram](#) félidős értékeléséhez**. Ebből következően a jelentés szerkezete igazodik a keret hét célkitűzéséhez:

- a cigányellenesség és a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem és megelőzés;
- a szegénység és a társadalmi kirekesztés csökkentése, hogy megszűnjön a romák és az általános népesség közötti társadalmi-gazdasági szakadék;
- a részvétel előmozdítása a társadalmi szerepvállalás lehetővé tétele, az együttműködés és a bizalom révén;
- a színvonalas és inkluzív többségi oktatáshoz való ténylegesen egyenlő hozzáférés javítása;
- a színvonalas és fenntartható foglalkoztatáshoz való tényleges egyenlő hozzáférés növelése;
- a romák egészségének javítása, valamint a minőségi egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz való ténylegesen egyenlő hozzáférés növelése;

- a megfelelő deszegregált lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való tényleges, egyenlő hozzáférés növelése.

A jelentés mindegyik célkitűzés esetében a kiemelt mutatóval foglalkozik, amelyet kiválasztott másodlagos mutatók támasztanak alá. A felmérésben részt vevő összes országra vonatkozó 2024-es adatok bemutatása mellett azon országok esetében, ahol ez lehetséges, a 2024-es adatokat összehasonlítja a 2021-es és 2016-os adatokkal. A Franciaországra és Írországra vonatkozó adatok a romákról és travellerekről készült 2019-es felmérésből származókkal vannak összehasonlítva (ezt az ábrákon csillag (*) jelöli). A tendenciák elemzése 2016-hoz (Franciaország és Írország esetében 2019-hez) képest vizsgálja a változást. Ezeket az értékeket használták fel az [uniós roma keretprogram](#) meghatározásakor, és a keret számszerűsített céljai ezeket az értékeket veszik alapul. Mivel Olaszország esetében a felmérés módszertani változása miatt a 2024-es és 2021-es adatok korlátozottan összehasonlíthatók, 2016-os adatok pedig Olaszországról nincsenek, a jelentés az olaszországi tendenciákat nem elemzi.

A 2024-es romafelmérés Írországból a travellerekről, Franciaországban a „*Gens du voyage*” megnevezés alá tartozókról is közöl adatokat. A vizsgált csoportok megnevezésére használt terminológia terén vannak különbségek, de az egyértelműség kedvéért a jelentésben szereplő ábrák és táblázatok jelmagyarázatában mindig csak a „roma” kifejezés szerepel, ha az általános népességre vonatkozó értékek is meg vannak adva. Franciaország esetében ez a kifejezés a travellereket is magában foglalja. Írország esetében a jelentés külön mutatja be a travellerekre és a romákra vonatkozó eredményeket, hogy meg lehessen vizsgálni a tendenciákat 2019 óta, amikor Írországból csak a travellereket kérdezték meg. Amikor a teljes 2024-es romafelméréssel kapcsolatos információkról van szó, a jelentés a „romák/travellerek” kifejezést használja. Ha az egyes országokról van szó, a jelentés a „romák” vagy a „travellerek” kifejezést használja, az adott országban felmért népességtől függően.

A jelentés az EU egészére vonatkozó átlagértékre hivatkozik (uniós összesítés). Az uniós összesítés a megfelelő felmérésekben részt vevő összes tagállam súlyozott átlagát jelenti (az ábrákon két csillaggal (**)) jelölve). Az egyes felmérések esetében az uniós összesítés a következő országokra vonatkozik.

- A romákra vonatkozó 2024-es uniós összesítésbe 10 tagállam tartozik bele: Bulgária, Csehország, Franciaország, Görögország, Írország, Magyarország, Olaszország, Portugália, Románia és Spanyolország. A súlyozás alapjául a 2024-es romafelmérésben részt vevő roma/traveller népesség mérete szolgál.
- A romákra vonatkozó 2021-es uniós összesítésbe a 2021-ben felmérést végző 10 tagállam tartozik bele: Bulgária, Csehország, Görögország, Horvátország,

Magyarország, Olaszország, Portugália, Románia, Spanyolország és Szlovákia. A súlyozás a 2021-es romafelmérésben, illetve a Bulgáriában és Szlovákiában végzett országos romafelmérésekben részt vevő roma népesség méretén alapul.

- A romákra vonatkozó 2016-os uniós összesítésbe kilenc tagállam tartozik bele: Bulgária, Csehország, Görögország, Horvátország, Magyarország, Portugália, Románia, Spanyolország és Szlovákia. A súlyozás alapja a 2016-os EU-MIDIS II felmérésben részt vevő roma népesség mérete volt.
- Az általános népességre vonatkozó uniós összesítés az EU-27 egészét lefedi. A súlyozás az általános népesség méretén alapul. Mindegyik ábra alatt fel van tüntetve a legutolsó évre vonatkozó értékek forrása. Az általános népességre vonatkozó (2018-ból származó) kiinduló értékek az [uniós roma keretprogramhoz tartozó elemző dokumentumból](#) ⁽²²⁾ származnak.

Ez a jelentés az FRA által a 2024-es romafelmérésben részt vevő 10 uniós országban és három, csatlakozásra váró országban összegyűjtött adatokat mutatja be. Az FRA más uniós országokban is támogatja a romákra vonatkozó országos adatgyűjtést. Az ilyen országokból, például Szlovákiából származó eredményeket az FRA akkor fogja közzétenni, amikor elérhetőek lesznek.

A jelentésben szereplő értékek értelmezésekor tudatosítani kell, hogy az adatokban beépített mintavételi hiba van. Ezért, ha az értékek közötti különbség meghaladja a ± 5 százalékpontot, úgy kell értelmezni, hogy nem történt változás.

A jelentés vizuálisan is megjeleníti, hogy a 2016 és 2024 közötti adatokat hogyan kell értelmezni a tendenciák szempontjából:

- ~ azt jelzi, hogy a helyzet nem változott
- ↓ ↑ pozitív tendenciát (javulást) jelent – ez a mutatótól függően az érték növekedésének vagy csökkenésének felel meg
- ↓ ↑ negatív tendenciát (romlást) jelent – ez a mutatótól függően az érték növekedésének vagy csökkenésének felel meg.

Fő megállapítások

Ez a jelentés bemutatja az arra vonatkozó bizonyítékokat, hogy a romák/travellerek hogyan gyakorolják az uniós jog szerinti alapvető jogait a kiválasztott tagállamokban és csatlakozásra váró országokban. Az adatok és az ezekhez tartozó értelmezések szemléltetik, hogy az uniós intézmények és az egyes országok mint kötelezettségvállalók intézkedései és tevékenységei hogyan tükröződnek a jogosultak e konkrét csoportjainak változó helyzetében. A jelentés a 2024-es helyzetet hasonlítja össze a 2016-ossal (Franciaország és Írország esetében a 2019-essel). Ezeket a korábbi értékeket használták referenciának a jelenlegi [uniós roma keretprogram](#) kialakításakor.

A 2024-es romafelmérés adatai (1. ábra) arra utalnak, hogy átlagban véve az [uniós roma keretprogramban](#) javasolt 16 kiemelt mutató közül 10-ben történt (uniós szintű) javulás a romák/travellerek helyzetében. Ez azt jelenti, hogy a romák és travellerek bizonyos jogokhoz most jobban hozzáférnek, mint 2016-ban, ideértve a saját maguk és a családjuk egészségének és jóllétének megfelelő életszínvonalhoz való jogot (részleges javulás); az oktatáshoz való jogot (részleges javulás), a munkavállaláshoz való jogot (részleges javulás) és a megelőző egészségügyi ellátás igénybevételéhez és az orvosi kezeléshez való jogot. Egy mutató tekintetében romlott a helyzet (a hátrányos megkülönböztetés alacsony bejelentési aránya). Öt mutató esetében nem figyeltek meg változást (a megtapasztalt hátrányos megkülönböztetés összességében, az iskolai végzettség, a szegregáció az oktatásban, a nemek közötti foglalkoztatási különbség és a túlszűfolttság). Ezek közül három mutató – a megkülönböztetéssel (összességében és az élet egyes területein), a szegregált oktatással és a nemek közötti foglalkoztatási különbséggel kapcsolatosak – közvetlenül összefüggenek az [uniós roma keretprogramot](#) alátámasztó alapjogi jogszabályokban garantált jogokkal.

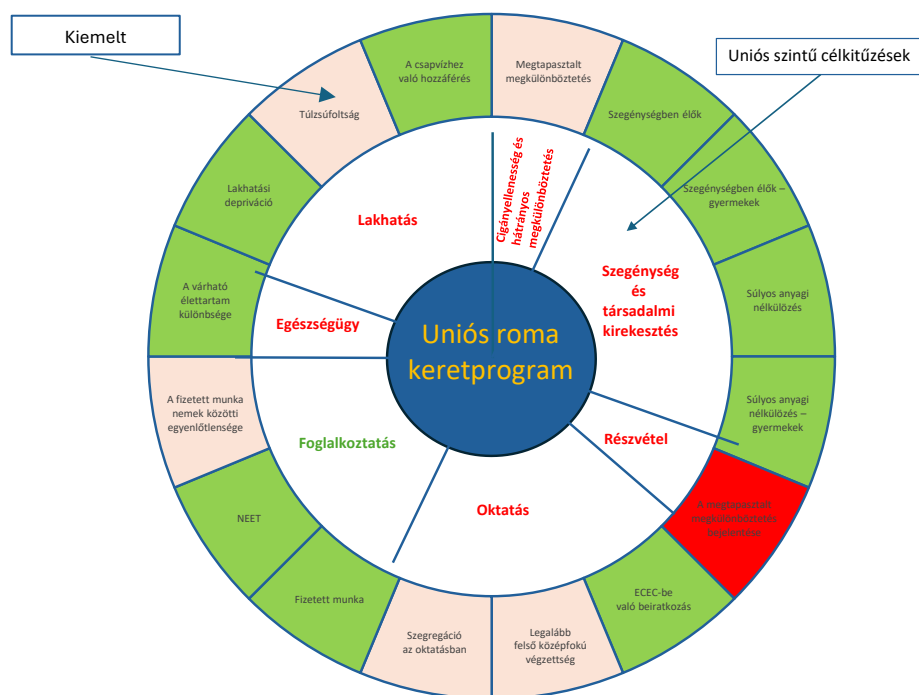
Az adatok azt mutatják, hogy az [uniós roma keretprogram](#) által a színvonalas és fenntartható foglalkoztatáshoz való tényleges egyenlő hozzáférés növelésére vonatkozóan meghatározott uniós szintű célok többségét valószínűleg sikerül elérni 2030-ig. Az adatokból az is kiderül, hogy az uniós szintű célok közül sok viszont valószínűleg nem fog megvalósulni 2030-ra, köztük a következők:

- a cigányellenesség és a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem és megelőzés;
- a szegénység és a társadalmi kirekesztés csökkentése, hogy megszűnjön a romák és az általános népesség közötti társadalmi-gazdasági szakadék;
- a részvétel előmozdítása a társadalmi szerepvállalás lehetővé tételére, az együttműködés és a bizalom révén;

- a színvonalas és inkluzív többségi oktatáshoz való ténylegesen egyenlő hozzáférés javítása;
- a romák egészségének javítása, valamint a minőségi egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz való ténylegesen egyenlő hozzáférés növelése;
- a megfelelő deszegregált lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való tényleges, egyenlő hozzáférés növelése.

Az egészségügy, a szegénység, a társadalmi kirekesztés és a lakhatás esetében nem valószínű, hogy 2030-ig teljesülnének az uniós szintű célok, bár a közelmúltban javultak a mutatók. Ez abból ered, hogy a kiinduló helyzet nagyon rossz volt, ami azt jelenti, hogy tovább fog tartani a célkitűzések elérése.

1. ábra – A romák és travellerek helyzetének alakulása 2016 és 2024 között az uniós roma keretprogram kiemelt mutatóit és az uniós szintű célok elérésének valószínűségét tekintve

Megjegyzés: A kiemelt mutatók esetében a rózsaszín azt jelenti, hogy nem történt változás, a zöld javulást, a piros pedig romlást jelez. Az uniós szintű célkitűzések esetében a piros szín jelzi azokat a célokat, amelyeket 2030-ra valószínűleg nem sikerül elérni; a zöld jelöli azokat, amelyek 2030-ra valószínűleg (nagyra valószínűleg) megvalósulnak. ECEC: koragyermekkorai nevelés és gondozás; NEET: nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő.

A cigányellenesség és hátrányos megkülönböztetés, a részvétel vagy az egészségügy terén kitűzött uniós szintű célokat valószínűleg egyik tagállam sem fogja elérni (1. táblázat). Az adatok azt jelzik, hogy két-két tagállam valószínűleg el fogja érni a szegénység és a társadalmi kirekesztés (Bulgária és Magyarország), illetve az oktatás (Bulgária és Olaszország) terén meghatározott uniós szintű célkitűzéseket. Négy-négy tagállam valószínűleg el fogja érni a foglalkoztatásra (Bulgária, Magyarország, Olaszország és Románia), illetve a lakhatásra (Csehország, Görögország, Olaszország és Spanyolország) vonatkozó célkitűzéseket. A célkitűzések közül a legtöbbet valószínűleg Bulgáriában (a szegénységre és társadalmi kirekesztésre, az oktatásra és a foglalkoztatásra vonatkozókat) és Olaszországban (az oktatásra, a foglalkoztatásra és a lakhatásra vonatkozókat) sikerül megvalósítani. Az egyes célok behatóbb vizsgálata azt mutatja, hogy a tagállamoknak azok okozzák a legnagyobb nehézséget, amelyek a romák/travellerek és az általános népesség közötti különbség csökkentésével kapcsolatosak. Az 1. melléklet bemutatja, hogy az uniós szintű célokat a 2024-es romafelmérésben részt vevő tagállamok milyen valószínűséggel érik el országos szinten.

1. táblázat – Az uniós szintű célok elérésének valószínűsége országok szerint

Célkitűzés	Uniós összesítés	BG	CZ	EL	ES	FR ^(a)	HU	IE ^(b)	IT	PT	RO
Cigányellenesség és hátrányos megkülönböztetés											
Szegénység és társadalmi kirekesztés											
Részvétel											
Oktatás											
Foglalkoztatás											
Egészségügy											
Lakhatás											

^(a) A franciaországi mintába beletartoznak a *Gens du voyage* megnevezés alá tartozók.

^(b) Az írországi mintába beletartoznak a travellerek (a 2024-es romafelméréshez Írországból megkérdezett romák nem szerepelnek ebben az elemzésben).

Megjegyzés: A piros szín jelzi azokat a célokat, amelyeket 2030-ra valószínűleg nem sikerül elérni; a zöld szín jelöli azokat, amelyek 2030-ra valószínűleg (nagy részben) megvalósulnak.

Ha sok időszakra állnak rendelkezésre összehasonlítható adatok, akkor nagyobb pontossággal lehet dokumentálni a romák/travellerek tényleges helyzetét a vizsgált

országokban. A 2024-es romafelmérés adatai azt is jelzik, hogy a Covid19-világjárvány minden vizsgált országban nagy hatással volt a romákra ⁽²³⁾. A 2021-re vonatkozó adatok összegyűjtése ugyanazzal a módszerrel történt, mint a 2016-os és a 2024-es felmérésben, de maga a 2021-es helyzet eltért a megszokottól. Az egyik dolog, hogy a világjárvánnyal összefüggő vészhelyzeti intézkedések aránytalanul súlyosan érintették a romákat. A másik, hogy az ilyen intézkedések (lezárások és más korlátozások) kihatottak mind a felmérés folyamatára (megnehezítették a roma közösségekhez való hozzáférést), mind a válaszadók azzal kapcsolatos prioritásaira, hogy milyen napi nehézségekkel küzdenek. Ennek következtében a 2021-re vonatkozó (a jelentésben is szereplő) mutatók gyakran eltérnek a 2016 és 2024 között megfigyelhető tendenciától. Az egyes országok által ebben az időszakban végrehajtott intézkedéseknek és szakpolitikáknak ugyanakkor ilyen rövid idő alatt nem lehetett elég nagy hatása ahhoz, hogy megmagyarázza a 2021 és 2024 között látható jelentős változásokat.

Az FRA korábbi felméréseiből származó adatokat bírálták amiatt, hogy nem szemléltetik teljes mértékben a romák és travellerek helyzetének változatosságát a vizsgált országokban. Fontos azonban megjegyezni, hogy a 2024-es romafelmérés megállapításai egy átlagolt képet adnak a romák és travellerek helyzetéről. A roma/traveller egyének helyzete a vizsgált országokon belül és országok szerint is lehet jobb vagy éppen rosszabb.

Ez a jelentés egy pillanatképet ad a cigányellenesség tartós hatásáról és a foglalkoztatáshoz, az oktatáshoz, az egészségügyi ellátáshoz és a lakhatáshoz való alapvető jogaik gyakorlása terén a romák és travellerek sokasága által tapasztalt problémákról. Az első, 2011-es romafelmérés óta az FRA kiadványaiban 160 véleményt adott ki, hogy jelezze, milyen gyakorlati fejlesztésekre lenne szükség az EU és az egyes tagállamok részéről ahhoz, hogy eleget tegyenek a romák és travellerek alapvető jogaival kapcsolatos kötelezettségeiknek. A szakpolitikák azonban jellemzően lassan és hatástalanul foglalkoztak az FRA jelentéseiben meghatározott kihívásokkal, így az FRA ezen véleményeinek többsége még mindig érvényes. Az FRA romákkal és travellerekkel kapcsolatos véleményeit tartalmazó kiadványok felsorolása a 2. mellékletben található.

A romákkal szembeni, származás miatti hátrányos megkülönböztetés továbbra is magas

UNIÓS ROMA KERETPROGRAM

Az uniós roma keretprogramnak az 1. célkitűzéshez meghatározott célja, hogy 2030-ig:

- legalább felére csökkenjen a hátrányos megkülönböztetés tapasztaló romák aránya; azaz a romák kevesebb mint 13%-a tapasztaljon megkülönböztetést.

A romák/travellerek összességében nem érzékelték változást az etnikai származásuk miatt tapasztalt hátrányos megkülönböztetés és zaklatás tekintetében. Az uniós szintű célszámot, hogy 2030-ra a romák kevesebb mint 13%-a (a 2016-ban megfigyelt érték fele) tapasztaljon hátrányos megkülönböztetést, valószínűleg nem sikerül elérni 2030-ig, mivel a jelenlegi szint a célként kitűzött százalékos arány több mint kétszerese. A nők és a férfiak tapasztalatai országonként eltérőek. Az idősebb romák/travellerek ritkábban tapasztalnak megkülönböztetést. A nem roma környékeken élő romák ritkábban tapasztalnak megkülönböztetést, mint az olyan környékeken élők, ahol mindenki vagy az emberek többsége roma, különösen Albániában, Bulgáriában, Csehországban, Olaszországban, Portugáliában és Szerbiában.

- A roma/traveller válaszadók harmada (31%) érezte úgy, hogy a felmérést megelőző 12 hónapban etnikai származása miatt hátrányos megkülönböztetés érte az élet alábbi területeinek legalább egyikén: álláskeresés közben vagy a munkahelyen; az oktatásban (diákként vagy diákok szülőjeként/gondviselőjeként); az egészségügyben; a lakhatásban; közigazgatási hivatalokban vagy közszolgáltatásokban; vagy más állami vagy magánszolgáltatások kapcsán, például étteremben, bárban, szórakozóhelyen, szállodában, üzletben vagy tömegközlekedésben. Ez a megállapítás azt jelzi, hogy nem történt érdemi változás 2016-hoz képest, amikor ez az érték 26% volt. A hátrányos megkülönböztetés aránya nagyon kis mértékben ugyan, de csökkent Görögországban és Szerbiában, viszont emelkedett Csehországban, Észak-Macedóniában, Franciaországban, Írországban és Portugáliában.

- A felmérést megelőző 12 hónapban a roma/traveller válaszadók ötöde (19%) tapasztalta a gyűlöletből fakadó zaklatás öt formája közül legalább az egyiket, ami megerősíti a zaklatás csökkenésének pozitív tendenciáját a 2016-ban bejelentett 30%-hoz képest. Országos szinten ugyanezt a tendenciát lehetett megfigyelni Csehországban, Franciaországban, Görögországban, Magyarországon és Romániában, viszont az ellenkező tendencia mutatkozott Észak-Macedóniában és Portugáliában.

Kevesebb roma él szegénységben, de még így is négyszer annyian, mint az EU-27 általános népességében

UNIÓS ROMA KERETPROGRAM

Az uniós roma keretprogramnak a 2. célkitűzéshez meghatározott célja, hogy 2030-ig:

- a szegénység terén felére csökkenjen a romák és az általános népesség közötti különbség, és a romák többsége elkerülje a szegénységet;
- a szegénység terén legalább felével csökkenjen a roma gyermekek és a többi gyermek közötti különbség, és a roma gyermekek többsége elkerülje a szegénységet.

Az [uniós roma keretprogram](#) a szegénység és a társadalmi kirekesztés csökkentésére irányuló 2. célkitűzéshez az [Alapjogi Charta](#) 34. cikkében előírt biztosítékoknak megfelelően határozza meg a célokat. A társadalmi kirekesztés elleni küzdelmet az Európa Tanács jogszabályai mellett az európai uniós jog is célul tűzte ki. Az [Európai Unió működéséről szóló szerződés](#) 153. cikkének (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy az Unió „támogatja és kiegészíti a tagállamok tevékenységeit”, hogy kötelező intézkedések elfogadása nélkül, a tagállamok nemzeti hatásköreire és a szubszidiaritás elvére támaszkodva küzdjön a társadalmi kirekesztés ellen.

A romák/travellerek összességében a szegénységgel és a társadalmi kirekesztéssel kapcsolatos összes kiemelt mutató tekintetében javulást figyeltek meg a 2016-os és különösen a 2021-es adatokkal (a Covid19-világjárvány időszakával) összehasonlítva. Az ehhez a célkitűzéshez tartozó uniós szintű célok közül azonban valószínűleg egyiket sem sikerül megvalósítani 2030-ig. A nők és a férfiak helyzetét tekintve nincs észrevehető különbség. A felmérés eredményei azt mutatják, hogy három tényező fokozza a szegénység és a társadalmi kirekesztés kockázatát: az életkor, a mindennapi tevékenységek egészségügyi okokból eredő korlátozottsága, és az, ha valaki olyan területen él, ahol mindenki vagy az emberek többsége roma/traveller (az utóbbi két tényezőnek jelentős hatása van).

- A romák/travellerek háromnegyede (70%) szegénységben él: olyan háztartásban lakik, amelynek egyenértékű jövedelme (a szociális transferek után) alacsonyabb, mint az országban a medián jövedelem 60%-a. A százalékos arányuk 2016-tal

(80%) összehasonlítva csökkent, az egyes országokban egészen drasztikusan. A romákra vonatkozó arány és az általános népességre vonatkozó arány között azonban még mindig nagy a különbség (utóbbi az EU-27 területén 2024-ben 16%, 2018-ban 17% volt).

- A 18 év alatti roma/traveller gyermekek 77%-a él a szegénység kockázatának kitett háztartásban. Ez az arány alacsonyabb, mint 2016-ban (85%), de még mindig sokkal magasabb, mint az általános népességhez tartozó gyermekek esetében (az EU-27 területén 2024-ben 19% volt, 2018-ban 20%).
- A súlyos anyagi nélkülözésben élő romák/travellerek aránya sokkal alacsonyabb lett (37%), mint 2016-ban volt (62%). Az adatok csak Írországban mutatnak romló tendenciát (a travellerok esetében), Észak-Macedóniában, Franciaországban és Portugáliában pedig nem változtak. A többi országban a tendencia javulást mutat. Az EU-27 általános népességéről rendelkezésre álló legfrissebb adatok azonban (2020-ban és 2018-ban egyaránt 6%) következetesen nagy különbséget mutatnak a roma/traveller népességhez képest. Az Eurostat már nem figyeli ezt a mutatót, mivel az anyagi és szociális deprivációs ráta lépett a helyébe.
- A 17 évesnél fiatalabb és súlyos anyagi nélkülözésben élő roma/traveller gyermekek aránya szintén alacsonyabb lett (40%), mint 2016-ban volt (66%). A vizsgált országokban általában csökkentek ezek az arányok 2016 óta, a traveller írországi gyermekek kivételével. Összehasonlításképpen, az EU-27 általános népességéhez tartozó gyermekek 7%-a van ilyen helyzetben (2020-as és 2018-as adatok).

A rendőrség és a jogrendszer iránti bizalom javulása ellenére a romák a ténylegesnél ritkábban jelentik be a hátrányos megkülönböztetést és a zaklatást

UNIÓS ROMA KERETPROGRAM

Az uniós roma keretprogramnak a 3. célkitűzéshez meghatározott célja, hogy 2030-ig:

- kétszeresére emelkedjen azoknak a romáknak az aránya, akik bejelentést tesznek, ha hátrányos megkülönböztetést tapasztalnak – azaz hogy a hátrányos megkülönböztetés roma áldozatainak legalább 30%-a jelentse be a megkülönböztetést.

A célkitűzés megfogalmazása tükrözi a tagállamok azon kötelezettségét, hogy biztosítsák, hogy legyenek olyan nemzeti szerveik, amelyek önálló segítséget nyújtanak a megkülönböztetés áldozatainak a megkülönböztetés miatti panaszaik érvényesítése során, az áldozatok és az egyesületek, szervezetek vagy más jogi személyek jogainak sérelme nélkül, amint azt a személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szóló [2000/43/EK irányelv](#) 13. cikke garantálja.

A romák/travellerek továbbra is alacsony arányban jelentik be a hátrányos megkülönböztetés eseteit, még inkább, mint 2016-ban. E romló tendencia alapján nagyon valószínűtlen, hogy az uniós szintű célt 2030-ig sikerülne elérni. Bár az alacsony bejelentési arány minden roma/traveller népességben előfordul, az egyenlőségi szervek ismerete és a rendőrség és a nemzeti jogrendszer iránti bizalom nemtől, életkortól, fogyatékosági helyzetétől és annak a környéknek a típusától is függ, ahol a válaszdó él.

- Az EU-ban élő romák/travellerek által tapasztalt hátrányos megkülönböztetés, gyűlöletből fakadó zaklatás és erőszak nagyrészt láthatatlan az intézmények számára, az egyenlőségi szerveket és a bűnüldöző hatóságokat is beleértve, amelyeknek jogi kötelessége az áldozatok segítése. A hátrányos megkülönböztetés áldozatául esett romák/travellerek közül mindössze 6% tett bejelentést vagy panaszt a hátrányos megkülönböztetés legutóbbi esete miatt. Ez a 2016-os aránynak (16%) alig több, mint egyharmada. A tendencia minden

országban negatív, Észak-Macedónia, Szerbia és Spanyolország kivételével, ahol nem változott az arány.

- Minden második roma/traveller válaszadó (46%) hallott már legalább egy egyenlőségi szervről, nemzeti emberi jogi intézményről vagy ombudsmani hivatalról a hazájában – ami megerősíti a 2016 (29%) és 2021 (50%) között megfigyelt javuló tendenciát. A legtöbb országban összességében pozitív tendenciát lehet megfigyelni, Magyarország és Szerbia kivételével, ahol stagnál ez az arány.
- A roma/traveller válaszadók fele (49%) bízik az országa rendőrségében. Ez több, mint 2016-ban (37%), de lényegesen kevesebb, mint az EU-27 általános népességében mért arány (73%). A rendőrség iránti bizalom csak Észak-Macedóniában, Görögországban és (a travellerek esetében) Írországban csökkent. Öt roma/traveller válaszadóból kettő (40%) bízik az országa jogrendszerében. Ez a szám 2016-ban 29% volt. Az EU-27 általános népességére vonatkozó érték 55%. A jogrendszer iránti bizalom csak Görögországban csökkent.

Több roma gyermeket íratnak be koragyermekkorai nevelésbe, de a szegregáció és a megkülönböztetés megmaradt

UNIÓS ROMA KERETPROGRAM

Az uniós roma keretprogramnak a 4. célkitűzéshez meghatározott célja, hogy 2030-ig:

- legalább felével csökkenjen a romák és az általános népesség közötti különbség a koragyermekkorai nevelésben és gondozásban való részvétel terén, és a roma gyermekek legalább 70%-a vegyen részt iskola előtti nevelésben;
- legalább egyharmadával csökkenjen a különbség a felső középfokú oktatás elvégzése terén, és a roma fiatalok többsége szerezzen legalább felső középfokú végzettséget;
- a roma gyermekek kevesebb mint egyötöde járjon olyan iskolába, ahol minden gyermek vagy a többség roma.

A célkitűzés megfogalmazása hivatkozik a tagállamoknak arra a kötelezettségére, hogy biztosítsák az oktatáshoz való jogot, ahogyan az [Alapjogi Charta](#) 14. cikke garantálja, és biztosítsák, hogy ez a jog magában foglalja a kötelező oktatásban való ingyenes részvétel lehetőségét. Az 51. cikk (2) bekezdése értelmében a [Charta](#) nem arra irányul, hogy új hatásköröket hozzon létre az EU számára, hanem hogy bátorítsa az együttműködést a tagállamok között, és „szükség esetén” kiegészítse és támogassa a fellépésüket az oktatás terén általánosságban és minden szinten, az [Európai Unió működéséről szóló szerződés](#) 149. cikkében foglaltak szerint.

A koragyermekkorai nevelés terén összességében javult a romák/travellerek helyzete 2016 óta, bár a roma/traveller gyermekek szegregációja a legtöbb országban nőtt. Az adatok arra utalnak, hogy az oktatásra vonatkozó három uniós szintű cél közül valószínűleg egyiket sem sikerül megvalósítani 2030-ig. Az oktatási mutatókat a nem vagy az életkor nem befolyásolja, viszont az olyan területeken élő romák/travellerek, ahol rajtuk kívül nincs más roma/traveller, vagy csak kevés van, magasabb iskolai végzettséget szereznek, és kisebb mértékben tapasztalnak szegregált oktatást és hátrányos megkülönböztetést.

- A roma/traveller gyermekek fele (53%) vesz részt koragyermekkori nevelésben. Bár 2016-hoz képest (42%) történt javulás, ez még mindig csak körülbelül fele az EU-ban élő általános népességhez tartozó gyermekek esetében megfigyelt arálynak (2023-ban és 2018-ban egyaránt 95%). A legtöbb országban pozitív tendenciát figyeltek meg, Spanyolország kivételével, ahol a 2024-es romafelmérés adatai megerősítették a 2021-es romafelmérésben jelzettel ellenkező tendenciát.
- A 20–24 éves romák/travellerok közül csak 32% végzi el legalább a felső középfokú oktatást; ez 2016-hoz képest csak kis változást jelent (28%). Az EU-27 általános népességében 2024-ben és 2018-ban is 84% volt ez az arány. Csehországban, Görögországban és Szerbiában csökken az arány, Bulgáriában, Magyarországon, Romániában és Spanyolországban pedig emelkedik. A többi országban nem változott a helyzet.
- A roma/traveller gyermekek közül minden második (46%) olyan iskolába jár, ahol az összes tanuló vagy a többség roma/traveller. Ez az elmúlt években nagyon keveset változott (2021-ben 52%, 2016-ban 44% volt). A tendencia csak Észak-Macedóniában pozitív, a többi vizsgált országban viszont – ideértve Bulgáriát, Csehországot, Franciaországot, Görögországot és Romániát – 2016 óta negatív tendencia mutatkozott (azaz nőtt a szegregáció).
- A roma/traveller válaszadók 14%-a érezte úgy, hogy a felmérést megelőző 12 hónapban az etnikai származása miatt hátrányos megkülönböztetés érte, amikor kapcsolatba került egy oktatási intézménnyel, diákként vagy egy gyermek szülőjeként/gondviselőjeként. Ez az arány magasabb, mint 2016-ban (7%). Ezt a negatív tendenciát minden vizsgált országban megfigyelték Magyarország, Szerbia és Spanyolország kivételével, ahol nem változott a helyzet, illetve Görögország kivételével, ahol csökkent az oktatásban hátrányos megkülönböztetést tapasztaló romák aránya.

Több roma végez fizetett munkát, de a nemek közötti egyenlőtlenség és a megkülönböztetés is nőtt

UNIÓS ROMA KERETPROGRAM

Az uniós roma keretprogramnak az 5. célkitűzéshez meghatározott célja, hogy 2030-ig:

- legalább felével csökkenjen a foglalkoztatási különbség, és a romák legalább 60%-a végezzen fizetett munkát;
- legalább felével csökkenjen a nemek közötti foglalkoztatási különbség, hogy a roma nők legalább 45%-a végezzen fizetett munkát;
- legalább felével csökkenjen a nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő (NEET) fiatalok aránya, és a roma fiatalok kevesebb mint egyharmada legyen NEET.

Az [uniós roma keretprogram](#) stratégiai céljai nyomatékosítják a férfiak és nők közötti esélyegyenlőség és egyenlő bánásmód elvének a foglalkoztatás és munkavégzés területén történő megvalósításáról szóló átdolgozott 2006/54/EK irányelv rendelkezéseiből eredő kötelezettségeket, amely irányelv előírja a közvetlen és közvetett nemi megkülönböztetés, zaklatás és szexuális zaklatás tilalmát a díjazás, a munka(vállalás) és a foglalkoztatási szociális biztonsági rendszerek tekintetében. A célkitűzések a személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szóló 2000/43/EK irányelvben meghatározott kötelezettségekkel is összhangban vannak. Ez az irányelv területek széles körén tiltja a faji vagy etnikai származás alapján történő hátrányos megkülönböztetést, ideértve a foglalkoztatást, a szociális védelmet és szociális előnyöket, az oktatást és a nyilvánosság számára hozzáférhető árukat és szolgáltatásokat, köztük a lakhatást.

A romák/travellerek foglalkoztatási helyzete 2016-hoz képest összességében javult. Úgy tűnik, hogy a foglalkoztatásra vonatkozó uniós célok közül szinte mindegyiket el lehet érni 2030-ra. A nemek közötti foglalkoztatási különbség és a hátrányos megkülönböztetés viszont nőtt. A nem roma környékeken élő romák a munkaerőpiacon jobb helyzetben vannak, mint az olyan környékeken élők, ahol mindenki vagy az emberek többsége roma, különösen Albániában, Csehországban, Magyarországon, Portugáliában és Romániában.

- 2024-ben a 20–64 év közötti romák/travellerok fele (54%) végzett fizetett munkát. Ebbe beletartozik a teljes munkaidős és részmunkaidős munka, az önfoglalkoztatás, az alkalmi munka, az eseti munka és az elmúlt négy hétben végzett munka is. Ez a 2016-os arányhoz (43%) képest javulás, de még mindig kevesebb, mint háromnegyede az általános népességre vonatkozó aránynak (2023-ban 75%, 2018-ban 73%). A vizsgált országok mindegyikében pozitív tendenciát figyeltek meg, Portugália kivételével, ahol negatív volt a tendencia, illetve Franciaország, Görögország és Szerbia kivételével, ahol nem változott az arány.
- A foglalkoztatási szintek a roma/traveller nők és férfiak esetében egyaránt emelkedtek. 2024-ben a 20–64 éves roma/traveller nők 38%-a volt foglalkoztatott, szemben ugyanezen korcsoportban a roma/traveller férfiak 69%-ával. A nemek közötti különbség (31 százalékpont) azonban 2016 óta (27 százalékpont) nőtt. A roma nők foglalkoztatására vonatkozó uniós szintű célt négy ország érte el: Bulgária (49%), Csehország (45%), Magyarország (53%) és Olaszország (45%).
- A roma/traveller fiatalok (16–24 évesek) fele (47%) számít NEET-nek, ami a 2016-os 62%-os arányhoz képest jelentős csökkenés. Ez ugyanakkor még mindig ötszöröse az EU-27 általános népességében mért aránynak (2023-ban 9%, 2018-ban 10%). Negatív tendenciát csak Portugáliában és Szerbiában figyeltek meg. Csehországban, Görögországban és Írországban (a travellerok esetében) nem változott a helyzet.
- A 16 évesnél idősebb roma/traveller válaszadók egyharmada (36%) érezte úgy a felmérést megelőző 12 hónapban, hogy álláskeresés közben hátrányos megkülönböztetés érte amiatt, hogy roma/traveller – ami a 2016-os aránynak (16%) a kétszerese. A megkülönböztetési ráta valamivel alacsonyabb, ha már munkába álltak – a 16 évesnél idősebb roma/traveller válaszadók ötöde (22%) érezte úgy, hogy a felmérést megelőző 12 hónapban hátrányos megkülönböztetés érte a munkahelyen amiatt, hogy roma/nomád életmódot folytat. Ez négyszer annyi, mint 2016-ban (5%). Minden vizsgált tagállamban ugyanez a negatív tendencia mutatkozott mindkét mutató tekintetében.

A várható élettartam terén csökkent a különbség a romák és az általános népesség között

UNIÓS ROMA KERETPROGRAM

Az uniós roma keretprogramnak a 6. célkitűzéshez meghatározott célja, hogy 2030-ig:

- legalább felével csökkenjen a várható élettartam különbsége, és a roma nők és férfiak öt évvel tovább éljenek.

A célkitűzés az [Alapjogi Charta](#) 1. cikkére mint átfogó elvre és a Charta 2. cikkében garantált, élethez való jogra vonatkozik. Általában véve kapcsolódik a megelőző egészségügyi ellátás igénybevételéhez és az orvosi kezeléshez való joghoz a nemzeti jogszabályokban és gyakorlatban megállapított feltételek mellett, ahogyan azt a [Charta](#) 35. cikke garantálja, mivel ezek kölcsönösen összefüggenek a várható élettartammal. Emellett a [szociális jogok európai pillére](#) szerinti politikai kötelezettséggel is összefügg. Bár a pillér önmagában nem foglalkozik közvetlenül a várható élettartammal, az elvei és a jogokra vonatkozó biztosítéki hozzájárulhatnak a hosszabb és egészségesebb élethez azáltal, hogy ösztönzi az egészségügyi ellátás igénybevételét, a szociális védelmet és a támogató környezetet. Az [uniós roma keretprogram](#) megfogalmazta az igényt, hogy ezeket a politikai célokat a roma közösséghez igazítsák.

Bár a 2024-es romafelmérés adatai alapján a születéskor várható élettartam terén kismértékben csökkent a különbség a romák/travellerek és az általános népesség között, az uniós szintű célt 2030-ig valószínűleg nem sikerül elérni.

- A roma/traveller nők élettartama 7,4 évvel rövidebb, mint az általános népességbe tartozó nőké, a roma/traveller férfiaké pedig 8,0 évvel rövidebb az általános népességbe tartozó férfiakénál (2017-ben ez a különbség a nőknél 8,0, a férfiaknál 8,5 év volt). A különbség a felmérésben vizsgált összes országban csökkenő tendenciát mutat. A roma/traveller nők várható élettartama a felmérésben részt vevő tagállamokban átlagosan 75,6 év (2017-ben 74,6 év volt), a roma/traveller férfiaknál pedig 69,2 év (2017-ben 68,3 év volt).
- A vizsgált tagállamokban élő romák/travellerek háromnegyede (74%) rendelkezik egészségbiztosítással a hazájában. Ebben a tekintetben 2016 óta nem történt változás (73%). Bulgáriában, Csehországban, Észak-Macedóniában,

Görögországban, Magyarországon és Szerbiában pozitív a tendencia. A többi országban nem változott a helyzet.

- A felmérést megelőző 12 hónapban a romák/travellerek 16%-a érezte úgy, hogy az egészségügyi szolgáltatások igénybevétele során megkülönböztetés érte a roma/traveller származása miatt. Ez kétszer annyi, mint 2016-ban (8%). Minden vizsgált országban ugyanez a negatív tendencia mutatkozik Görögország, Románia, Szerbia és Spanyolország kivételével, ahol nem változott a helyzet.

A romák lakáskörülményei javulnak

UNIÓS ROMA KERETPROGRAM

Az uniós roma keretprogramnak a 7. célkitűzéshez meghatározott célja, hogy 2030-ig:

- legalább egyharmadával csökkenjen a különbség a romák és az általános népesség között a lakhatási depriváció terén, és a romák többsége ne szembesüljön lakhatási deprivációval;
- legalább felével csökkenjen a különbség a romák és az általános népesség között a háztartások túlszűfoltása terén, és a romák többsége ne lakjon túlszűfolt háztartásban;
- a romák legalább 95%-a férjen hozzá a csapvízhez.

A 7. célkitűzéshez meghatározott célok arra irányulnak, hogy tisztességes megélhetést biztosítsanak mindazok esetében, akik nem rendelkeznek az ehhez elégséges pénzeszközökkel, az [Alapjogi Charta](#) 34. cikkének megfelelően, és az uniós jog, valamint a nemzeti jogszabályok és gyakorlat által rögzített szabályokkal összhangban. Megerősítik az EU és a tagállamok azon kötelezettségeit, hogy fellépjenek a társadalmi kirekesztés és a szegénység ellen, elismerve és tiszteletben tartva a szociális támogatásra és lakástámogatásra való jogot.

A romák/travellerek lakáshelyzete összességében javult 2016 óta. Az országok között azonban vannak különbségek. Az uniós szintű célokat a legtöbb országban a lakhatási depriváció és a csapvízhez való hozzáférés terén el lehet érni, de a túlszűfoltág terén nem. A gyermekek (15 év alattiak) rosszabb lakáskörülmények között élnek, mint más romák/travellerek. Ha valaki nem roma településen él, ez gyakran jobb lakáskörülményeket és csapvízhez való hozzáférést és kisebb túlszűfoltágot jelent, mint ha túlnyomórészt romák/travellerek által lakott területeken élne.

- A romák/travellerek fele (47%) lakhatási deprivációban él, azaz nyirkos, sötét vagy a megfelelő higiéniai létesítményeket nélkülöző lakásban lakik. Ez az arány javult 2016-hoz képest, amikor 61% volt, de még mindig sokkal magasabb, mint az EU általános népességében 2023-ban és 2018-ban mért 18%. A 2024-es romafelmérés 2016-hoz képest majdnem mindegyik vizsgált országban megerősítette a csökkenő tendenciát. Emelkedő tendenciát csak Franciaországban és Portugáliában figyeltek meg, Írországban (a travellerek esetében) és Spanyolországban pedig nem történt változás.

- A romák/travellerek négyötöde (83%) olyan háztartásban lakik, amely nem rendelkezik elég szobával és túlzsúfolt. Ez az arány 2016 óta nem sokat változott (78%). Ez a 2024-es és 2018-as adatok (17%) alapján közel ötszöröse az EU általános népességében mért arálynak. Az adatok az előző évekkel összehasonlítva semelyik vizsgált országban nem mutatnak pozitív változást, Észak-Macedónia kivételével.
- A romák/travellerek egyötöde (17%) él lakáson belüli vezetékes vízzel nem rendelkező háztartásban, ami 2016-hoz (30%) képest egyértelmű javulás. Az előrehaladás főként a Magyarországon és Romániában történt jelentős csökkenésnek köszönhető. Az arány mindazonáltal még mindig nyolcszor magasabb, mint az általános népesség körében volt 2023-ban és 2018-ban (2%). A tendencia csak Észak-Macedóniában negatív. A többi országban a tendencia pozitív vagy nem változott.
- A romák/travellerek egyharmada (35%) tapasztalt etnikai származás miatti hátrányos megkülönböztetést lakáskereséskor, ami 2016-hoz (41%) képest kismértékű javulást jelent. Ugyanezt a csökkenő tendenciát országos szinten a vizsgált országok közül csak kettőben lehetett megfigyelni: Csehországban és Spanyolországban. Bulgáriában, Franciaországban, Magyarországon és Romániában romlott a helyzet.

Következtetések

Ez a jelentés bizonyítékokat mutat be arra vonatkozóan, hogy a kiválasztott európai országokban élő romák/travellerek hogyan gyakorolják alapvető jogait. Azt vizsgálja, hogy az uniós intézmények és az egyes országok mint kötelezettségvállalók intézkedései és tevékenységei következtében hogyan változtak e jogosultak tapasztalatai. Az eredményeket elsősorban az alapvető jogokra alkalmazandó uniós jogszabályok, különösen az [Alapjogi Charta](#) és a [szociális jogok európai pillére](#) fényében, valamint az Egyesült Nemzetek fenntartható fejlődési céljai fényében kell mérlegelni.

Ez a jelentés bemutatja a romákra és travellerekre vonatkozó, az FRA 2024-es romafelmérése keretében tíz tagállamban és három csatlakozásra váró országban összegyűjtött adatokat az [uniós roma keretprogram](#) időtartamának felénél. A jelentés felépítése e szakpolitikai keret célkitűzésein alapul.

A 2024-es romafelmérésből származó adatok arra utalnak, hogy a vizsgált 10 tagállamban átlagban véve az [uniós roma keretprogram](#) nyomán követéséhez használt 16 kiemelt mutató közül 10 tekintetében történtek előrelépések a romák/travellerek alapvető jogokhoz való hozzáférése terén 2016 óta (Franciaország és Írország esetében 2019 óta). Ez azt jelenti, hogy a romák és travellerek 2024-ben bizonyos jogokhoz jobban hozzáfértek, mint korábban. Ezek közé tartozik az egyének és családjuk egészségének és jóllétének megfelelő életszínvonalhoz való jog (részleges javulás); az oktatáshoz való jog (részleges javulás), a munkavállaláshoz való jog (részleges javulás) és a megelőző egészségügyi ellátás igénybevételéhez és az orvosi kezeléshez való jog.

A hátrányos megkülönböztetés bejelentése tekintetében romlott a helyzet, az emberi jogi intézmények jobb ismerete és a jogrendszer és a rendőrség iránti bizalom növekedése ellenére. Öt mutató tekintetében nem figyeltek meg változást: ezek a hátrányos megkülönböztetéssel (összességében és az élet egyes területein), az oktatási szegregációval, a nemek közötti foglalkoztatási egyenlőséggel és a túlszűfoeltsággal kapcsolatosak. Az első négy közvetlenül kapcsolódik a fent említett uniós emberi jogi jogszabályok által garantált jogokhoz. Az adatok azt is jelzik, hogy a Covid19-világjárvány minden vizsgált országban nagy hatással volt a romákra.

A jelentés több pozitív fejleményt is bemutat, amelyek mind a fent említett jogokhoz kapcsolódnak. Idetartozik, hogy a romák/travellerek közül kevesebben tapasztalnak szegénységet, anyagi nélkülözést és lakhatási deprivációt, több roma/traveller bízik a hazája rendőrségében vagy jogrendszerében, több roma/traveller gyermek vesz részt koragyermekkorai nevelésben, több roma végez fizetett munkát, és a születéskor várható

élettartam tekintetében csökkent a különbség a romák/travellerek és az általános népesség között.

Még mindig vannak azonban olyan területek, ahol a romák/travellerek alapvető jogokhoz való hozzáférése negatívan alakul. Az elmúlt évtizedben a romák/travellerek az összes vizsgált országban növekvő mértékű hátrányos megkülönböztetéssel szembesültek. Ez összességében igaz, de különösen igaz az egyes társadalmi-gazdasági jogokhoz (oktatás, foglalkoztatás, egészségügyi ellátás és lakhatás) való hozzáférésük tekintetében. A roma/traveller gyermekek még mindig túlnyomórészt szegregált létesítményekben tanulnak, és a romák/travellerek sok esetben még mindig túlzásúolt lakásokban élnek.

Az adatok azt mutatják, hogy az [uniós roma keretprogram](#) által a színvonalas és fenntartható foglalkoztatáshoz való tényleges egyenlő hozzáférés növelésére vonatkozóan meghatározott uniós szintű célok többségét valószínűleg sikerül elérni 2030-ig. A fennmaradó hat uniós szintű célkitűzés azonban valószínűleg nem fog addigra megvalósulni. A cigányellenesség és hátrányos megkülönböztetés, a részvétel vagy az egészségügy terén kitűzött uniós szintű célokat valószínűleg egyik ország sem fogja elérni. Két-két ország valószínűleg el fogja érni a szegénység és a társadalmi kirekesztés (Bulgária és Magyarország), illetve az oktatás (Bulgária és Olaszország) terén meghatározott uniós szintű célkitűzéseket. Négy-négy ország valószínűleg el fogja érni a foglalkoztatásra (Bulgária, Magyarország, Olaszország és Románia), illetve a lakhatásra (Csehország, Görögország, Olaszország és Spanyolország) vonatkozó célkitűzéseket. Az egyes célok behatóbb vizsgálata azt mutatja, hogy minden országnak azok okozzák a legnagyobb nehézséget, amelyek a romák/travellerek és az általános népesség közötti különbség csökkentésével kapcsolatosak.

Ez a jelentés nem tudná bemutatni a romák/travellerek alapvető jogokhoz való hozzáféréseinek alakulását, ha az FRA nem gyűjtene rendszeresen adatokat a romákról/travellerekről. Az FRA szorgalmazza, hogy a tagállamok vállalják fel a romákra/travellerekre vonatkozó adatgyűjtést, és készen áll arra, hogy technikai segítségnyújtással mozdítsa elő ezt a célt.

Végjegyzetek

- (¹) [Az Európai Unióról szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata](#) (HL C 326., 2012.10.26., 13. o.), 2. és 6. cikk.
- (²) [Az Európai Unióról szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata](#) (HL C 326., 2012.10.26., 47. o.), 8., 9., 10. és 19. cikk.
- (³) [Az Európai Unió Alapjogi Chartája](#) (HL C 326., 2012.10.26., 391. o.).
- (⁴) A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak – [Egyenlőségközpontú Unió: a romák egyenlőségének, társadalmi befogadásának és részvételének előmozdítását célzó uniós stratégiai keretrendszer](#), COM(2020) 620 final, 2020. október 7.
- (⁵) FRA, [EU-MIDIS – Középpontban az adatok – 1. jelentés: A romák](#), az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg, 2009.
- (⁶) FRA, [A romák helyzete 11 uniós tagállamban – A felmérés eredményeinek áttekintése](#), az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg, 2012.
- (⁷) FRA, [Second European Union Minorities and Discrimination Survey – Main results](#) (Az Európai Unió második felmérése a kisebbségekről és a hátrányos megkülönböztetésről – Fő eredmények), az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg, 2017.
- (⁸) FRA, [Roma and Travellers in Six Countries – Roma and Travellers Survey](#) (Romák és travellerek hat országban – Felmérés a romák és travellerek körében), az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg, 2020.
- (⁹) FRA, [Roma in 10 European Countries – Main results – Roma Survey 2021](#) (Romák 10 európai országban – Fő eredmények – 2021-es romafelmérés), az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg, 2022.
- (¹⁰) A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak – [Egyenlőségközpontú Unió: a romák egyenlőségének, társadalmi befogadásának és részvételének előmozdítását célzó uniós stratégiai keretrendszer](#), COM(2020) 620 final, 2020. október 7.
- (¹¹) [A Tanács ajánlása \(2021. március 12.\) a romák egyenlőségéről, társadalmi befogadásáról és részvételéről](#) (HL C 93., 2021.3.19., 1. o.).
- (¹²) A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak – [Egyenlőségközpontú Unió: a romák egyenlőségének, társadalmi befogadásának és részvételének előmozdítását célzó uniós stratégiai keretrendszer](#), COM(2020) 620 final, 2020. október 7., 2. melléklet.
- (¹³) A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak – [Egyenlőségközpontú Unió: a romák egyenlőségének, társadalmi befogadásának és részvételének előmozdítását célzó uniós stratégiai keretrendszer](#), COM(2020) 620 final, 2020. október 7.
- (¹⁴) [Az Európai Unióról szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata](#) (HL C 326., 2012.10.26., 13. o.), 2. és 6. cikk; [az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata](#) (HL C 326., 2012.10.26., 47. o.), 8., 9., 10. és 19. cikk; [az Európai Unió Alapjogi Chartája](#) (HL C 326., 2012.10.26., 391. o.).

-
- (¹⁵) [A Tanács 2000. június 29-i 2000/43/EK irányelve a személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról](#) (HL L 180., 2000.7.19., 22. o.).
- (¹⁶) [Intézményközi nyilatkozat a szociális jogok európai pilléréről](#) (HL C 428., 2017.12.13., 10. o.).
- (¹⁷) Egyesült Nemzetek, [A Közgyűlés 2015. szeptember 25-én elfogadott határozata – Világunk átalakítása: Fenntartható fejlődési keretrendszer 2030](#), 3. o.
- (¹⁸) A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak – [Egyenlőségközpontú Unió: a romák egyenlőségének, társadalmi befogadásának és részvételének előmozdítását célzó uniós stratégiai keretrendszer](#), COM(2020) 620 final, 2020. október 7.
- (¹⁹) Európa Tanács, [Descriptive Glossary of Terms Relating to Roma Issues](#) (A romakérdésekkel kapcsolatos kifejezések leíró glosszáriuma), Strasbourg, 2012.
- (²⁰) [A Tanács \(EU\) 2022/555 rendelete \(2022. április 5.\) az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének létrehozásáról szóló 168/2007/EK rendelet módosításáról](#) (HL L 108., 2022.4.7., 1. o.).
- (²¹) Az Európa Tanács főtitkára roma ügyekért felelős különleges képviselőjének támogató csoportja, „[Az európai romák becsült és hivatalos száma](#)”, táblázat, utolsó frissítés: 2012. július 2.
- (²²) [Az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak szóló bizottsági közleményhez tartozó elemző dokumentum – Egyenlőségközpontú Unió: a romák egyenlőségének, társadalmi befogadásának és részvételének előmozdítását célzó uniós stratégiai keretrendszer](#), SWD(2020) 530 final, 2020. október 7., 2. melléklet.
- (²³) FRA, [Coronavirus Pandemic in the EU – Impact on Roma and Travellers](#) (Koronavírus-járvány az EU-ban – A romákat és travelereket érő hatás), 5. hírlevél, az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg, 2020.